

Semnan University

Journal of Applied Arts

Journal homepage: <http://aaj.semnan.ac.ir>

ISSN: 2821-0670

Scientific– Promotional Article

Child-Friendly City and Sustainable Urban Development

Saeid Moghimi¹ (Corresponding Author) , Alireza Molaei², Fatemeh Azizpour³

¹ Assistant Professor, Department of Architectural Engineering, Faculty of Art, Architecture and Urban Planning, Semnan University, Semnan, Iran.

² Ph.D. Students, Department of Urban Planning Engineering, Faculty of Art and Architecture, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.

³ Lecturer, Department of Educational Sciences, Alzahra Campus Semnan, Farhangian University, Tehran, Iran.

(Received: 20.10.2021, Revised: 16.04.2022, Accepted: 30.04.2022)

<https://doi.org/10.22075/aaj.2022.24959.1118>

Abstract

Sustainable development and child-friendly cities are topics that have come to the attention of researchers in recent decades. A sustainable city is a city that has such an economy that not only has the least adverse effect on the environment, but also pays attention to the physical aspects of the city, ie the optimal future development of the city, and in terms of uses with coordination and Act coherently and put citizen participation on the agenda. A child-friendly city supports children; It provides them with special places, celebrations and ceremonies, it is joyful for them and it welcomes them in public spaces and urban environments. Children in a child-friendly city should have the right to be treated like other citizens; Participate, be seen and heard like them in decisions; Like them, to enjoy the facilities appropriate to their needs, to have sufficient security, and in general, the quality of life of children in a child-friendly city is much higher than other cities. The research method of this research is descriptive-analytical and the required data has been collected through documentary-library sources. The research questions of the present study are as follows: What are the indicators of sustainable urban development? What are the indicators of a child-friendly city? What is the relationship between a child-friendly city and sustainable urban development, and what are the aligned (common) indicators between these two concepts? First, the indicators of sustainable urban development and child-friendly city were extracted from different sources, then the common indicators between these two topics were determined. Indicators that can be considered in the priority of urban management to facilitate and accelerate the achievement of a child-friendly city and sustainable urban development. Participation, social interactions, safety and security, attention to children with disabilities, good management and governance, justice, transportation (appropriate public transportation and especially proper pedestrian and bicycle paths), cultural indicators, environmental issues (Living in a healthy and pollution-free environment), green and natural spaces and parks, leisure (existence of public open spaces with various activities, creating and designing recreational and entertainment environments for children), accessing and receiving services Basic (housing and infrastructure indicators, health, educational facilities, etc.).

Keywords: Sustainable Urban Development, Child-Friendly City, Urban Planning, Social Participation.

1- Email: saeed.moghimi@profs.semnan.ac.ir

2- Email: A.molaei@art.basu.ac.ir

3- Email: fa.azizpour@cfu.ac.ir

How to cite: Moghimi, S.; Molaei, A. and Azizpour, F. (2026). Child-Friendly City and Sustainable Urban Development, *Journal of Applied Arts*, 6 (1), 25-41.

Doi: 10.22075/aaj.2022.24959.1118

شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری

سعید مقیمی (نویسنده مسئول)^۱

علیرضا مولائی^۲

فاطمه عزیزپور^۳

^۱ استادیار، گروه مهندسی معماری، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

^۲ دانشجوی دکتری، گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

^۳ مدرس، گروه علوم تربیتی، پردیس الزهرا سمنان، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۲۸، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۱/۲۷، تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۲/۱۰)

<https://doi.org/10.22075/aj.2022.24959.1118>

چکیده

توسعه‌ی پایدار و شهرهای دوستدار کودک موضوعاتی هستند که در دهه‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته‌اند. شهر پایدار، شهری است که دارای آن چنان اقتصادی باشد که نه تنها کمترین اثر نامطلوب را برای محیط‌زیست داشته باشد، بلکه جنبه‌های کالبدی و فیزیکی شهر یعنی توسعه آینده بهینه شهر را مورد توجه قرار دهد و از نظر کاربری‌ها با هماهنگی و انسجام عمل نماید و مشارکت شهروندان را در دستور کار قرار دهد. شهر دوستدار کودک حامی بچه‌ها است؛ برایشان مکان‌ها، جشن‌ها و مراسم‌های ویژه‌ای تدارک می‌بیند، برایشان شادی‌آفرین است و پذیرای آن‌ها در فضاهای عمومی و محیط‌های شهری است. کودکان در شهر دوستدار کودک می‌بایست این حق را داشته باشند تا همانند دیگر شهروندان به آن‌ها نگاه شود؛ مانند آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت کنند، دیده و شنیده شوند؛ مانند آن‌ها از امکانات متناسب با نیازشان بهره‌مند شوند، از امنیت کافی برخوردار باشند و به‌طور کلی کیفیت زندگی کودکان در شهر دوستدار کودک به مراتب از دیگر شهرها بیشتر باشد. سؤالات پژوهش حاضر بدین شرح می‌باشد: شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری کدام‌اند؟ شاخص‌های شهر دوستدار کودک چیست؟ ارتباط بین شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری چگونه است و شاخص‌های هم‌راستای این دو موضوع کدامند؟ روش تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و اطلاعات مورد نیاز آن از طریق منابع اسنادی گردآوری شده‌است. هدف از این پژوهش بررسی و شناسایی معیارهای توسعه‌ی پایدار شهری، بررسی و شناسایی معیارهای شهر دوستدار کودک، تحلیل رابطه‌ی بین شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری و تعیین شاخص‌های مشترک میان این دو موضوع است که با فرض رابطه‌ی بین شاخص‌های شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری در نظر گرفته شده‌است. ابتدا شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری و شهر دوستدار کودک از منابع مختلف استخراج گردید سپس شاخص‌های مشترک بین این دو مبحث تعیین و مشخص شد. شاخص‌هایی که می‌توانند در اولویت مدیریت شهری مورد توجه قرار گیرند تا دستیابی به شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری تسهیل و تسریع گردد. بررسی‌ها نشان داد شاخص‌هایی نظیر مشارکت، تعاملات اجتماعی، ایمنی و امنیت، توجه به کودکان معلول، مدیریت و حکم‌روایی خوب، عدالت، حمل‌ونقل، شاخص‌های فرهنگی، مسائل زیست‌محیطی، فضاهای سبز و طبیعی و پارک‌ها و اوقات فراغت از مهم‌ترین شاخص‌های مشترک می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار شهری، شهر دوستدار کودک، برنامه‌ریزی شهری، مشارکت اجتماعی.

1- Email: saeed.moghimi@profs.semnan.ac.ir

2- Email: A.molaei@art.basu.ac.ir

3- Email: fa.azizpour@cfu.ac.ir

شیوه ارجاع به این مقاله: مقیمی، سعید؛ مولائی، علیرضا و عزیزپور، فاطمه. (۱۴۰۵). شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار

توسعه‌ی پایدار و شهرهای دوستدار کودک موضوعاتی هستند که در دهه‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته‌اند. مفهوم توسعه پایدار ضمن اهمیت دادن به نسل حاضر به نیازهای نسل‌های آینده نیز توجه دارد تا آنان نیز بتوانند به خواسته‌های خود برسند و از منابع بهره‌مند گردند. یکی از گروه‌های هدف این توسعه، کودکان هستند که بر اهمیت توجه به آنان تأکید شده‌است. شهر دوستدار کودک شهری است که در آن کودکان محترم شمرده می‌شوند و از نظرات و خواسته‌های آن‌ها استقبال شده و در اداره‌ی امور شهری به‌کارگرفته می‌شود. در این شهرها کودکان احساس امنیت می‌کنند و با فراغ‌بال بیشتری به زندگی در محیط شهری، بازی با دوستان و یادگیری می‌پردازند. افزایش شهرنشینی و رشد جمعیت شهرها و به‌تبع آن افزایش تعداد کودکان، چالش بزرگی را برای مدیران و برنامه‌ریزان شهری به‌وجود آورده‌است. چالشی که برای برون‌رفت از آن شهرهای دوستدار کودک مطرح شده‌اند. شهرهایی که کودکان در آن به‌عنوان شهروند حق مشارکت در امور را دارند و به آنان توجه می‌شود.

کودکان یکی از مهم‌ترین گروه‌های هدف در توسعه‌ی پایدار هستند. آن‌ها آینده‌سازان شهرها و کشورها هستند؛ توجه به نیازها و خواسته‌هایشان توجه به آینده و سرنوشت جامعه است. محیط شهری که بستر رشد و بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی کودکان می‌باشد می‌بایست به بهترین نحو پذیرای کودکان باشد. متأسفانه امروزه شاهد رفتارهای نامناسبی با کودکان از جمله نادیده گرفتن حقوق آنان هستیم؛ کودکی که به اقتضای سنش می‌بایست زیر نظر والدین در محیط‌های مناسب سن خود باشد و با دوستان و همسالانش به بازی و تفریح بپردازد در زندانی به نام آپارتمان محبوس شده‌است که این بی‌توجهی به کودکان مصداق بی‌توجهی به آینده و توسعه‌ی پایدار است. کودکان حق زندگی دارند حق دیده شدن، بازی، تفریح و اگر امروز به فکر آنان نباشیم آسیب‌های زیادی بر کیفیت زندگی آنان وارد خواهد شد که بعضاً

جبران‌پذیر نخواهد بود. حال با توجه به مطالب بیان شده سؤالات پژوهش حاضر بدین شرح می‌باشد: شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری کدام‌اند؟ شاخص‌های شهر دوستدار کودک چیست؟ ارتباط بین شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری چگونه است و شاخص‌های هم‌راستای این دو موضوع کدامند؟ بر اساس سؤالات پژوهش اهداف جداگانه‌ای مانند: بررسی و شناسایی معیارهای توسعه‌ی پایدار شهری، بررسی و شناسایی معیارهای شهر دوستدار کودک، تحلیل رابطه‌ی بین شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری و تعیین شاخص‌های مشترک میان این دو موضوع در نظر گرفته شده‌است.

پیشینه پژوهش

توسعه‌ی پایدار و شهر دوستدار کودک مباحثی هستند که در چند دهه‌ی اخیر به آنان پرداخته شده‌است و بر اهمیت آن‌ها تأکید فراوانی شده‌است اما با این حال کشورها و شهرهایی نیز یافت می‌شوند که توجه چندانی به این مباحث اساسی نکرده‌اند. ژو، فنگ و مو در پنجمین کنفرانس بین‌المللی علوم اجتماعی و آموزش عالی (ICSSHE 19) و در مقاله‌ای تحت عنوان «آیا شهر دوستدار کودک است؟» (۲۰۱۹)، به معرفی مختصر از شهر دوستدار کودک و بررسی میزان دوستدار کودک بودن شهر M در چین پرداخته‌اند. نتیجه‌ی این تحقیق نشان می‌دهد که میزان دوستدار کودک بودن در سطح پایینی قرار دارد. Riggio در مجله محیط‌زیست و شهرسازی و در مقاله‌ی «شهرهای دوستدار کودک: حکمروایی خوب به نفع کودک» (۲۰۰۲)، ویژگی‌های شهر دوستدار کودک، اقدامات قانونی، نهادی، بودجه و برنامه‌ریزی مورد نیاز برای تأمین آن‌ها و چگونگی توسعه مفهوم شهرهای دوستدار کودک و نقش اصلی آن در تضمین اجرای کنوانسیون حقوق کودک را در هر شهر توضیح داده‌است. نجفی، دویران و نورعلیشاهی در نشریه معماری سبزه، در تحقیق خود با عنوان «اصول طراحی زمین بازی کودکان بر اساس تصورات کودکان» نمونه موردی: منطقه‌های پارک یک شهر زنجان» (۱۳۹۶)، به شناخت و بررسی وضعیت زمین‌های بازی

کودکان در سطح منطقه یک شهر زنجان با توجه به نیازها و انتظارات کودکان و افزایش سطح حضور اجتماعی گروه‌های کودکان در فضای شهری پرداخته‌اند که نتایج حاصل نشان داد بین شناخت نیازها و انتظارات و ارتقاء کیفیت زمین‌های بازی رابطه معنادار وجود دارد.

حبیبی، عزتیان و محقق‌نسب در پژوهشی با عنوان «آموزه‌های مشارکت کودکان در فرایند طراحی فضای شهری دوستدار کودک مطالعه موردی: شهر سده لنجان» (۱۳۹۷)، که در نشریه مطالعات شهری به چاپ رسیده‌است با برگزاری فراخوان‌ها و کارگاه‌های شهرسازی برای کودکان سعی کردند بستر مناسبی برای مشارکت داوطلبانه کودکان در شهر سده لنجان فراهم کنند تا از این طریق بتواند نظر کودکان را به‌عنوان گروه دخیل اصلی در فضاهای دوستدار کودک بررسی کرده و انگاره و پیشنهادها را متناسب با نظر طراح تعدیل کنند. نتایج پژوهش نشان داد فرایند انجام شده در این تحقیق در جهت افزایش مشارکت‌پذیری کودکان و ایجاد یک زبان مشترک میان کودکان و سایر گروه‌های دخیل و طراحان کارآمد بوده و به خوبی می‌تواند در برنامه‌های مشارکتی کودکان مورد استفاده قرار گیرد. امانپور، مرادی‌مفرد و حسین‌زاده در مقاله‌ی «نقش آرام‌سازی ترافیک در برنامه‌ریزی شهرهای دوستدار - کودک و انسان محور (مورد مطالعه: زنجان)» (۱۳۹۸)، به شناسایی و برنامه‌ریزی برای فضاهای دوستدار کودک شهری زنجان پرداختند. شهری‌زاده و مؤیدفر در مقاله‌ی خود با عنوان «برنامه‌ریزی راهبردی شهر دوستدار کودک با تأکید بر خلاقیت کودکان (نمونه موردی: شهر یزد)» (۱۳۹۶)، استفاده از مشارکت و تصمیم‌گیری کودکان در مورد شهر مطلوب آن‌ها، استفاده از علائم راهنما برای جهت‌یابی کودکان در محله، استفاده از مبلمان در مقیاس کودک و استفاده از رنگ‌های شاد در فضاهای شهری را مؤثر دانستند. حال به معرفی مختصری از پژوهش‌هایی که در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار انجام شده‌است می‌پردازیم: صالحی و همکاران در پژوهشی با عنوان «سطح‌بندی

مناطق کلان‌شهر تهران از لحاظ شاخص‌های توسعه پایدار با استفاده از تحلیل عاملی و خوشه‌ای» (۱۳۹۶)، با استفاده از ۴۷ شاخص در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیربنایی- مسکن و مدل تحلیل خوشه‌ای به تقسیم‌بندی مناطق از نظر توسعه یافتگی پرداختند. «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه پایدار شهر جدید اندیشه» (۱۳۹۷)، عنوان مقاله‌ای است که پریزادی و بیگدلی با هدف کلی ارائه راهبرد برتر پایداری در شهر جدید اندیشه انجام داده‌اند. آن‌ها مهم‌ترین راهبرد برای تقویت پایداری در شهر جدید اندیشه را توجه به رعایت عدالت در توزیع خدمات و امکانات به گونه‌ای که مانع از مهاجرت شهروندان به پایتخت شود ذکر کرده‌اند. صادق بزرگر، بخشی و حیدری در تحقیق خود با عنوان «تبیین پایداری اجتماعی- اقتصادی در شهرهای کوچک با رویکرد توسعه پایدار (نمونه: شهرهای کوچک شمال ایران)» (۱۳۹۸)، ۱۲ شهر را به روش تصادفی انتخاب کردند که نتایج حاصله بیان‌گر اختلاف و فاصله زیاد شاخص‌های پایداری اجتماعی- اقتصادی شهرهای کوچک شمال کشور با سطح استاندارد آن بود.

بدیعی، عزت‌پناه، سلطانی در مقاله «تبیین و تحلیل توسعه پایدار شهری با تأکید بر مؤلفه‌های محیطی (مطالعه موردی: شهر سنندج)» (۱۳۹۸)، ساختار زیست‌محیطی شهر سنندج با استفاده از تکنیک SWOT در چهار مرحله مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد قوت‌ها و فرصت‌های به‌دست‌آمده به درستی در جهت غلبه بر ضعف‌ها و تهدیدها استفاده نشده‌است و ضعف‌ها بر قوت‌ها و تهدیدها بر فرصت‌ها غالب هستند. سرائی و حج‌فروش در پژوهش خود با عنوان «ظرفیت‌های محله‌ای زمینه‌ساز توسعه پایدار شهری: همبودگی معرفت‌های فقر و فضای جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر یزد)» (۱۳۹۸)، به این نتیجه رسیدن که بین مکانیسم ایجاد و برنامه‌ریزی توسعه‌ی پایدار شهری و ظرفیت‌های محله‌ای در شهر یزد رابطه معناداری وجود دارد و راهکارهایی جهت گرایش شهروندان به توسعه‌ی محله‌ای در دستیابی به توسعه‌ی پایدار

شهری را ارائه کرده‌اند. زیاری در مقاله‌ی «توسعه‌ی پایدار و مسئولیت برنامه‌ریزان شهری در قرن بیست و یکم» (۱۳۸۰)، به اهمیت تغییرات زیرساختی در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و کالبدی اشاره و تأکید می‌کند. لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو در مقاله‌ای با عنوان «مقدمه‌ای بر مفهوم توسعه‌ی شهری پایدار و نقش برنامه‌ریزی شهری» (۱۳۷۸)، به جمع‌بندی تعاریف توسعه‌ی پایدار، مشخص کردن ویژگی‌ها و جایگاه توسعه‌ی پایدار شهری و سرانجام ملاحظات کلی در جهت برنامه‌ریزی برای توسعه‌ی پایدار شهری پیشنهاد داده‌اند. از جمله کتب منتشر شده در زمینه‌ی شهر دوستدار کودک می‌توان به ترجمه کتاب «ایجاد شهرهای بهتر با کودکان و جوانان» (۱۳۸۷)، نوشته‌ی دریسکل توسط سعیدی‌رضوان و مهرنوش توکلی در سال ۱۳۸۷؛ کتاب آماده‌سازی شهر برای کودکان دکتر شیعه (۱۳۸۵)، اشاره کرد. مهم‌ترین وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها شناسایی شاخص‌های مشترک بین دو موضوع شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری می‌باشد در بخش‌های بعدی به معرفی توسعه‌ی پایدار شهری و شهر دوستدار کودک خواهیم پرداخت.

روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و اطلاعات مورد نیاز آن از طریق منابع اسنادی گردآوری شده‌است. ابتدا از طریق مطالعه پژوهش‌های پیشین در دو زمینه‌ی شهر توسعه‌ی پایدار شهری و شهر دوستدار کودک شاخص‌های مربوط به هر یک استخراج گردید و سپس آن دسته از شاخص‌هایی که در این دو زمینه مشترک بودن شناسایی و تعیین گردیدند.

مبانی نظری

توسعه‌ی پایدار

توسعه‌ی پایدار (Sustainable Development) در حقیقت ایجاد تعادل میان توسعه و محیط‌زیست است (مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط‌زیست، ۱۳۹۱: ۳). کلمه «پایدار» از زمانی مورد استفاده قرار گرفت که بحث به‌کارگرفتن و مدیریت منابع قابل تجدید مانند

جنگل و منابع غذایی دریایی، به شرطی که منابع آینده این زمین‌ها صدمه نبیند مورد توجه قرار گرفت. طرفداران این نظریه آن را چنین تعریف کرده‌اند: نگهداری از اوضاع موجود شرایط اکولوژیکی که لازمه تأمین سطح قابل‌قبولی از رفاه زندگی انسانی در شهرها باشد و همچنین در نظر گرفتن شرایط زندگی نسل آینده نیز، مورد نظر باشد (نوریان و عبداللهی‌ثابت، ۱۳۹۷: ۵۰). از دهه‌ی ۱۹۹۰، توسعه‌ی پایدار به شهرها توجه ویژه نشان می‌دهد و برای اولین بار مفاهیمی مانند «شهر پایدار» و «محلّه پایدار» وارد فرهنگ لغت شهرسازی جهان می‌شود. در حقیقت مباحث مربوط به توسعه‌ی پایدار، در ابتدا وابسته به مسائل محیط‌زیستی بود و پس از آن توجه به مسائل اقتصادی نیز در آن گنجانده شد (توانا و نوریان، ۱۳۹۶: ۸۸۶).

تعریف سازمان ملل متحد در سال (۱۹۹۱) از توسعه‌ی پایدار چنین است: «سیاست توسعه‌ای پایدار چنان سیاستی است که در نتیجه اعمال آن، منافع مثبت حاصل از مصرف منابع طبیعی بتواند برای زمان‌های قابل پیش‌بینی در آینده ادامه و دوام داشته باشد» (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸: ۳۴). از توسعه‌ی پایدار تعاریف متعددی شده‌است اما جامع‌ترین و کامل‌ترین تعریفی که از توسعه‌ی پایدار شده‌است مربوط به کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه معروف به کمیسیون برنتلند می‌باشد:

توسعه‌ی پایدار توسعه‌ای است که نیازهای زمان حال را بدون به مخاطره انداختن قابلیت‌ها و پتانسیل‌ها برای نسل‌های آینده برآورد سازد. توسعه‌ی پایدار را می‌توان بازگشت به طبیعت پس از یک قرن حاکمیت صنعتی شدن، تجارت و شهرگرایی به‌عنوان شاخص‌های پیشرفت ملی توصیف کرد. بانک جهانی، توسعه‌ی پایدار را چنین تعریف می‌کند: توسعه‌ای که دوام یابد. منظور از توسعه پایدار، حفاظت صرف از محیط‌زیست نیست بلکه مفهوم جدیدی از رشد اقتصادی است که عدالت و امکانات زندگی را برای تمامی مردم جهان و نه تعداد اندکی از افراد برگزیده است (نظم‌فر و پیروزی، ۱۳۸۸: ۳).

کمیسیون جهانی محیط‌زیست الزامات توسعه پایدار را چنین بیان می‌کند:

- مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری در بستر یک نظام سیاسی.
- چاره‌اندیشی برای تنش‌های حاصل از ناموزونی توسعه در بستر یک نظام اقتصادی.
- التزام به ترمیم و حفاظت محیط‌زیست در بستر یک نظام تولیدی.
- فراهم‌سازی الگوهای پایداری از تجارب مالی در بستر یک نظام دانش فنی.
- ایجاد الگوهایی از تجارت و دارایی در بستر یک نظام بین‌المللی.
- وجود انعطاف‌پذیری و خود اصلاحی در بستر یک نظام مدیریتی (محمودی‌نژاد، ۱۳۸۵: ۱۳).
- سه ضلع مثلث توسعه پایدار به صورت زیر نشان داده می‌شود:

تصویر ۱- مثلث توسعه پایدار. منبع: (نظم‌فر و پیروزی، ۱۳۸۸: ۳)

رویدادها و کنفرانس‌های مهمی که در خصوص توسعه پایدار برگزار شده‌است، بر اهمیت نقش کودکان تأکید بسیار شده‌است از جمله اجلاس زمین و دستور کار ۲۱ سال (۱۹۹۲) که کودکان و جوانان را به‌عنوان گروه‌های اصلی شناخته تا در روند توسعه پایدار سهیم باشند.

توسعه پایدار شهری:

شهر پایدار شهری است که دارای آن‌چنان اقتصادی باشد که نه تنها کم‌ترین اثر نامطلوب را برای محیط زیست داشته باشد، بلکه جنبه‌های کالبدی و فیزیکی شهر یعنی توسعه آینده‌ی بهینه شهر را مورد توجه قرار دهد و از نظر کاربری‌ها با هماهنگی و انسجام

عمل نماید و مشارکت شهروندان را در دستور کار قرار دهد (رازدشت، یغفوری و ملکی، ۱۳۹۱: ۱۳۰).

پیتر هال توسعه پایدار شهری را این‌گونه تعریف می‌کند: شکلی از توسعه‌ی امروزی که توان توسعه‌ی مداوم شهرها و جوامع شهری نسل‌های آینده را تضمین کند. از نظر کالبدی، توسعه پایدار شهری یعنی، تغییراتی که در کاربری زمین و سطوح تراکم جهت رفع نیازهای ساکنان شهر در زمینه مسکن، حمل و نقل، اوقات فراغت و غذا به عمل می‌آید تا در طول زمان شهر را از نظر زیست‌محیطی قابل سکونت و زندگی (هوای پاک، آب آشامیدنی سالم، اراضی و آب‌های سطحی و زیرزمینی بدون آلودگی و غیره)، از نظر اقتصادی با دوام (اقتصاد شهری هماهنگ با تغییرات فنی و صنعتی جهت حفظ مشاغل پایه‌ای و تأمین مسکن مناسب و در حد استطاعت ساکنان، با بار مالیاتی سرانه‌ی عادلانه) و از نظر اجتماعی همبسته (الگوهای کاربری اراضی، هم‌بستگی اجتماعی و احساس تعلق شهروندان به میراث‌های شهر را ارتقاء خواهد داد) نگه دارد. بنابراین ارزیابی گسترش شهری، ناشی از چنین توسعه‌ای، باید اصول توسعه پایدار را در تمام مناطق و حوزه‌ها و محلات، نشان دهد و نماگرهای کل شهر یا برخی ابعاد و بخش‌ها نمی‌تواند ارزیابی از کلیت نظام توسعه پایدار باشد (کاظمی‌محمدی، ۱۳۸۰: ۱۰۴).

ایجاد تعادل و انجام تلفیق بین اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مستلزم داشتن چشم‌انداز بلندمدت‌تر، بررسی و تعیین تأثیرات تصمیم‌های فعلی روی نسل‌های آتی، وضع قوانین، مقررات، همکاری‌های ضروری محلی، ملی، منطقه‌ای، جهانی، عقد قراردادهای و پیوستن به پیمان‌ها، کنوانسیون‌ها و پروتکل‌ها و بالاخره ترتیبات نهادی، مدیریتی و ... می‌باشد و این خود محیط و بعد اصلی دیگری را مشخص می‌کند که همان محیط سیاسی و بعد سیاسی است که دستیابی به این موضوعات، ایجاد ساختارهای هدایتی و حمایتی و تثبیت آن‌ها مستلزم وضع اهداف خاص سیاسی است (مافی و داوری‌نژادمقدم، ۱۳۹۱: ۴).

اهداف توسعه پایدار شهری:

- ۱- برآورده کردن نیازهای فعلی
- ۲- نیازهای اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی
- ۳- نیازهای اساسی
- ۴- به مخاطره نینداختن توانایی نسل آینده در برآورده کردن نیازهایشان (نظم‌فر و پیروزی، ۱۳۸۸: ۳).

شهر دوستدار کودک

طبق تعریف فرهنگ فارسی معین، کودک به معنای کوچک، صغیر و فرزندی که به حد بلوغ نرسیده (پسر یا دختر) یا طفل آورده شده‌است. در فرهنگ میراث آمریکایی نیز از کودک به‌عنوان شخصی که بین تولد تا دوران بلوغ قرار دارد، یاد شده‌است (جوهری تیموری، ثقه‌الاسلامی و علیپور، ۱۳۹۲: ۲). انتخاب معیار کمتر از ۱۲ سال کامل برای تعریف کودک، مبنای مناسبی را به دست می‌دهد، که با نگرش علمی به مسائل روانشناسی نیز انطباق دارد و حدی بینابین برای مرز بین بلوغ و قبل از بلوغ به شمار می‌رود (مبهوت، یونسی و حسینی، ۱۳۹۳: ۳). طبق یونیسف (۲۰۰۱) یک شهر دوستدار کودک به عناصر اساسی احتیاج دارد که تضمین کند قادر به تحقق اصول کنوانسیون حقوق کودک است. این موارد در ذیل آمده است:

ویژگی‌های یک شهر دوستانه کودک دسترسی خوب برای کلیه کودکان به خدمات بهداشتی مقرون به صرفه، با کیفیت، آب تمیز، بهداشت مناسب و دفع زباله‌های جامد. مقامات محلی برای اطمینان از این‌که سیاست‌ها، تخصیص منابع و اقدامات حاکمیت به گونه‌ای انجام می‌گیرند که به نفع کودکان و حوزه‌های انتخابیه آن‌ها باشد. محیط‌های ایمن و شرایطی که رشد و پیشرفت کودکان در هر سنی و امکان تفریح، یادگیری، تعامل اجتماعی، رشد روانی و بیان فرهنگی را پرورش می‌دهد. آینده‌ای پایدار در شرایط عادلانه‌ی اجتماعی و اقتصادی و محافظت از اثرات خطرات زیست‌محیطی و بلایای طبیعی. این‌که فرزندان حق دارند در تصمیم‌گیری‌هایی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد شرکت کنند و فرصتی برای ابراز عقایدشان فراهم می‌شوند. توجه ویژه به کودکان محروم، مانند

کودکانی که در خیابان‌ها زندگی می‌کنند، کار می‌کنند، مورد سوء استفاده جنسی قرار می‌گیرند، با معلولیت زندگی می‌کنند و یا از حمایت کافی خانواده برخوردار نیستند. عدم تبعیض بر اساس جنسیت، پیشینه قومی یا وضعیت اجتماعی یا اقتصادی (UNICEF, 2001: 3).

در محیط شهری «کودکان به فضاهایی که بتوانند با بهره‌گیری از خلاقیت خود بخش‌هایی از آن را تغییر دهند نیازمندند. محیطی که اجازه دستکاری و جستجوی کودک را فراهم نکند، نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای کودک باشد. محیطی که بتواند مطلبی را به واسطه‌ی کنجکاوی و یافتن بیاموزد محیطی است خلاق برای کودک.» با این حال متأسفانه محیط‌های شهری در بسیاری از شهرهای کوچک و بزرگ بیانگر نوعی محرومیت و ضعف در جلب کنجکاوی، تخیل و ایجاد انگیزه، فعالیت، تحرک و بازی برای کودکان می‌باشد. کودکان نیازمند محیط‌هایی هستند که آنان را مخاطب قرار دهد، به چالش وادارد و توجه آنان را جلب کند تا آن‌ها مشاهده کنند و بیاموزند. توسعه‌ی مناطق شهری جدید منجر به تخریب فضاهای باز عمومی که می‌تواند فرصتی برای بازی کودکان باشد، گردیده است (جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲: ۳).

رویکرد جامعه شناختی، جدیدترین رویکرد پس از نظریات کودک محور است. این رویکرد کودک را یک فعال اجتماعی تلقی می‌کند که بخشی از شخصیت او در ارتباط با فضاهای مختلف شکل می‌گیرد. خانه، مهدکودک، مدرسه، پارک و دیگر فضاهای عمومی چون خیابان‌ها، کوی‌ها و کوچه‌ها باید قابلیت برآورده کردن نیازهای زیستی، آموزشی و فراغتی کودک را داشته باشند. اما شهر مدرن، نه تنها نمی‌داند چگونه کودک را بپذیرد، بلکه ترجیح می‌دهد او را تا زمانی که به سن رویارویی با محیط شهری برسد در اماکن محافظت شده مانند زمین‌های بازی نگه دارد (رجبی و حاجی‌قاسمی، ۱۳۹۲: ۲۱).

یک شهر دوستدار کودک تنها یک شهر خوب برای بچه‌ها نیست، بلکه شهری است که به وسیله‌ی کودکان ساخته می‌شود (Riggio, 2002: 46).

مفهوم «شهر دوستدار کودک» به‌طور کل به این معنی است که دولتمردان چگونه این شهرها را بر اساس علایق بچه‌ها اداره می‌کنند و نیز به شهرهایی گفته می‌شود که در آن، حقوق اساسی بچه‌ها مثل سلامت، حمل‌ونقل، حمایت، آموزش و فرهنگ رعایت می‌شود. بر این اساس بچه‌ها به‌عنوان شهروندانی تعریف شده‌اند که حقوقی دارند و حق دارند نظراتشان را ابراز کنند (کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱: ۵۳). رویکرد شهر دوستدار کودک شهر را به سمتی سوق می‌دهد که در آن کودکان نقش مؤثری در مورد شهر خود داشته و نظرات آن‌ها در تصمیمات شهری ابراز شود و خانواده‌ها و اجتماع نیز موظفند کودکان را در مسائل مهم و تصمیم‌گیری‌ها دخیل کنند. در واقع شهر دوستدار کودک، مکانی است که کودکان در آن احساس امنیت و آرامش می‌کنند و قادرند به کاوش و یادگیری در مورد فضاهای پیرامون خود بپردازند. یک شهر دوستدار کودک، یک شهر دوستدار مردم نیز می‌باشد (کربلائی‌حسینی‌غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲: ۶۱). کودکان در شهر دوستدار کودک می‌بایست این حق را داشته باشند تا همانند دیگر شهروندان به آن‌ها نگاه شود؛ مانند آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت کنند، دیده و شنیده شوند؛ مانند آن‌ها از امکانات متناسب با نیازشان بهره‌مند شوند، از امنیت کافی برخوردار باشند و به‌طور کلی کیفیت زندگی کودکان در شهر دوستدار کودک به مراتب از دیگر شهرها بیشتر باشد. شهر دوستدار کودک حامی بچه‌ها است؛ برایشان مکان‌ها، جشن‌ها و مراسم‌های ویژه‌ای تدارک می‌بیند، برایشان شادی آفرین است و پذیرای آن‌ها در فضاهای عمومی و محیط‌های شهری است.

تاریخچه‌ی شهر دوستدار کودک

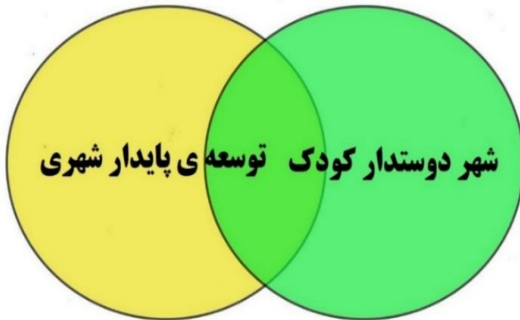
بحث دخیل کردن کودکان در فرآیند طراحی فضاهای شهری برای اولین بار به دهه ۱۹۷۰ میلادی باز می‌گردد. آغازگر این مباحث «کوین لینچ» بود که نظریات خود را در باب برداشت الگوهای رفتاری کودکان نسبت به فضاهای شهری در یونیسف مطرح کرد. پروژه «رشد یافتن در شهرها» که توسط یونسکو

بنیان گذاشته شده و توسط «لینچ» سرپرستی می‌شد، شامل پژوهش در چهار کشور بود. به عقیده‌ی لینچ کودکان بیش از آن‌که در مدرسه بیاموزند در بیرون از مدرسه و در جامعه می‌آموزند (کاشانی‌جو، هرزندی و فتح‌العلومی، ۱۳۹۲: ۲۴۳).

از زمان تصویب معاهده‌ی حقوق کودکان، فعالیت‌های مهم و متعددی آغاز شد که بیش از پیش ساختار حقوق کودکان را مشخص می‌سازد. از این فعالیت‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اجلاس زمین و دستور کار ۲۱: زمانی که رهبران جهان در اجلاس زمین در سال ۱۹۹۲ در ریو دوژانیرو جمع شدند و برنامه مربوط به دستور کار ۲۱ را تدوین کردند، کودکان و جوانان به‌عنوان گروه‌های اصلی شناخته شدند تا در روند توسعه پایدار سهیم باشند.
- اجلاس شهر، حقوق کودکان و اسکان بشر: از میان فعالیت‌های گوناگون برای توسعه‌ی اجتماعی و محیط فیزیکی، «اجلاس زمین» از سوی اسکان بشر سازمان ملل متحد ۱۹۹۶ در استانبول از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این اجلاس بر سهیم ساختن جوانان و نوجوانان از سوی دولت‌ها برای شکل دادن شهرهای بزرگ و کوچک و نواحی همسایه تأکید کرده‌است.
- شهرداران حامیان کودکان: در این ابتکار عمل بین‌المللی که از سوی یونیسف در سال ۱۹۹۲ آغاز شد، شهرداران و سران شهرداری‌ها را برای اولویت قرار دادن نیازهای کودکان و افزایش مشارکت آنان و سایر گروه‌ها در توسعه‌ی جامعه و تصمیم‌گیری تشویق کرده‌است (کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱: ۵۳). اولین بار در سال ۲۰۰۷ میلادی شهر «بندیگو» در استرالیا از طرف یونیسف به‌عنوان «شهر دوستدار کودک» و اولین شهری که تمام جنبه‌ها و ویژگی‌های یک شهر دوستدار کودک را از نظر یونیسف به خود اختصاص داده بود، معرفی و به رسمیت شناخته شد. شهر «اوز» در استان فارس برای اولین بار در ایران به‌عنوان شهر دوستدار کودک در سال ۱۳۸۹ انتخاب شد (صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲: ۸-۷).

آن‌ها مشخص شود که این نقاط مشترک نقش کلیدی برای مدیریت شهری دارند و مدیریت شهری می‌تواند با در نظر گرفتن و تقویت این نقاط گام مهمی را در جهت پایداری شهر دوستدار کودک بردارد.

تصویر ۲- مدل مفهومی پژوهش. منبع: نگارندگان

یافته‌های پژوهش:

با مطالعه مبانی نظری و مرور پژوهش‌های انجام شده در زمینه توسعه پایدار شهری، شاخص‌های مختلف آن استخراج گردید که عبارتند از: مشارکت و تعاملات اجتماعی، شاخص‌های فرهنگی- اجتماعی، مسائل زیست‌محیطی، ساختار مدیریت، عدالت اجتماعی، پارک‌ها و فضای سبز، شهر زیبا، بهداشت و درمان، اوقات فراغت، کیفیت زندگی، حمل‌ونقل، امکانات آموزشی، شاخص اقتصادی، امنیت و مسکن و شاخص‌های زیربنایی. هر یک از این شاخص‌ها با مرجع مشخص شده‌ی آن در جدول ذیل آمده‌است:

اساسنامه شهرهای دوستدار کودک^۱ CFC

در سپتامبر سال ۲۰۰۰ میلادی، دبیرخانه جهانی شهرهای دوستدار کودکان (CFC) ایجاد شد، تا این حمایت را انجام دهد و نیز مرجعی برای این کار باشد. سازمان CFC اصول کلی را درباره حمایت از رشد شهرهای مطلوب کودکان و رشد همکاری‌های دیگر، آماده کرد. قبل از ۲۰۰۰ این شبکه، فرم خاص و هیچ تشکیلات پاسخگو برای ضروریات و کمبودها تا آن زمان نداشت. چنان‌که اساسنامه CFC در ۲۰۰۰ به این شرح است:

- تحقیقات میدانی و نوآوری توسط دولت محلی در جهت احقاق حقوق کودکان.
- گسترش یک شبکه بر اساس اطلاعات کودکان در جهت ایجاد شهر ایده‌آل برای آن‌ها.
- حمایت از گسترش نشریات و ترویج و توسعه شهرهای دوستدار کودک در مراکز محلی و جهانی بر اساس معیارها و اساسنامه سازمان ملل متحد جهت توسعه شهرهای دوستدار کودکان جهان (Riggio, 2002: 46).

مدل مفهومی تحقیق

در این پژوهش تلاش شده‌است از یک طرف شاخص‌های شهر دوستدار کودک شناسایی و تدقیق شوند و از طرف دیگر شاخص‌های توسعه پایدار شهری نیز بررسی شوند و سپس نقاط مشترک بین

¹ Child Friendly City

جدول ۱- شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری. منبع: (نگارندگان)

شاخص	مرجع
مشارکت و تعاملات اجتماعی	(ارجمندسیاه‌پوش، ۱۳۹۴)، (صالحی و همکاران، ۱۳۹۶)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)، (ملکی، ۱۳۸۲)، (موسوی، قنبری و اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۱)، (پورجعفر، خدائی و پورخیری، ۱۳۹۰)، (پرهیزکار و فیروزبخت، ۱۳۹۰)، (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵) و (مشارزاده‌مهراپی، صبری و صبری، ۱۳۸۸)
شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی (توجه بیشتر به افزایش کمی و کیفی فرهنگسراها، کتابخانه‌ها و ... - اهمیت دادن به نسل جوان توأم با برنامه‌ریزی	(ارجمندسیاه‌پوش، ۱۳۹۴)، (صالحی و همکاران، ۱۳۹۶)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)، (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰)، (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰)، (عامری‌سیاهویی، رستم‌گورانی و بیرانوندزاده، ۱۳۸۹)، (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱) و (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱)
مسائل زیست محیطی زمین پاک-آب پاک- هوای پاک- کیفیت بصری- ارتباط با طبیعت	(ارجمندسیاه‌پوش، ۱۳۹۴)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)، (ملکی، ۱۳۸۲)، (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰)، (پرهیزکار و فیروزبخت، ۱۳۹۰)، (فیروزبخت، پرهیزکار و ربیعی‌فر، ۱۳۹۱)، (عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (مشارزاده‌مهراپی و همکاران، ۱۳۸۸)، (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱)، (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵) و (اردلان، ۱۳۸۷)
ساختار مدیریت (گرایش مدیران به اندیشه نوگرایی- مدیریت مبتنی بر علم نه مبتنی بر سلیقه- برخوردار بودن از نیروی انسانی متخصص و کارآمد	(ارجمندسیاه‌پوش، ۱۳۹۴)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸) و (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵)
عدالت اجتماعی	(پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰)، (ملکی، ۱۳۸۲) و (مشارزاده‌مهراپی و همکاران، ۱۳۸۸)
پارک‌ها و فضای سبز	(رفیعیان، تقوایی و وحدانی، ۱۳۸۸)، (عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱)، (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱) و (اردلان، ۱۳۸۷)
شهر زیبا	(پرهیزکار و فیروزبخت، ۱۳۹۰) و (اردلان، ۱۳۸۷)
بهداشت و درمان	(عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱) و (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱)
اوقات فراغت	(قرخلو، عبدی‌بنگی‌کند و شهرکی، ۱۳۸۸)
کیفیت زندگی	(ملکی، ۱۳۸۲) و (رهنمایی و پورموسی، ۱۳۸۵)
حمل‌ونقل	(موسوی و همکاران، ۱۳۹۱)، (اردلان، ۱۳۸۷)، (ارجمندسیاه‌پوش، ۱۳۹۴) و (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)
امکانات آموزشی	(عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵)، (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱) و (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱)
شاخص اقتصادی: نرخ مشارکت اقتصادی معکوس نرخ بیکاری، نسبت شاغلین مرد بخش حمل‌ونقل، نسبت شاغلین زن بخش حمل‌ونقل و ...	(صالحی و همکاران، ۱۳۹۶)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)، (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰)، (عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (مشارزاده‌مهراپی و همکاران، ۱۳۸۸)، (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱) و (قرخلو و همکاران، ۱۳۸۵)
امنیت	(قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵)، (تیموری و همکاران، ۱۳۹۱)، (رهنمایی و پورموسی، ۱۳۸۵)، (فیروزبخت و همکاران، ۱۳۹۱) و (مشارزاده‌مهراپی و همکاران، ۱۳۸۸)
مسکن و شاخص‌های زیربنایی درصد خانوارهای دارای برق، آب و ... مساکن با دوام، درصد واحدهای بالای دویست متر و ...	(صالحی و همکاران، ۱۳۹۶)، (لقایی و محمدزاده‌تیتکانلو، ۱۳۷۸)، (عامری‌سیاهویی و همکاران، ۱۳۸۹)، (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸)، (قرخلو و حسینی، ۱۳۸۵)، (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱) و (اردلان، ۱۳۸۷)

همچنین به مانند مبحث توسعه‌ی پایدار شهری، شاخص‌های شهر دوستدار کودک نیز استخراج گردیدند که شامل: آسایش، ایمنی و امنیت، دسترسی و دریافت خدمات اساسی، مشارکت، زندگی در محیط سالم و عاری از آلودگی، عدالت، تعاملات اجتماعی و احساس تعلق، استقلال و تحرک، وجود حمل و نقل عمومی مناسب و به‌خصوص وجود مسیرهای پیاده و

دوچرخه مناسب، خوانایی، وجود دسترسی مناسب به فضاهای سبز و طبیعی، وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت‌های متنوع، ایجاد و طراحی محیط‌های تفریح و سرگرمی برای کودکان، پیوند با تاریخ، فرهنگ و هویت جمعی، جذابیت و تازگی و توجه به کودکان معلول می‌باشد. جدول این شاخص‌ها با مراجع مربوطه به قرار ذیل می‌باشد:

جدول ۲- شاخص‌های شهر دوستدار کودک. منبع: (نگارندگان)

شاخص	مرجع
آسایش، ایمنی و امنیت	(جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲)، (رجبی و حاجی‌قاسمی، ۱۳۹۲)، (مردمی و ابراهیمی، ۱۳۹۲)، (بهاروند، ۱۳۹۳)، (کربلائی حسینی‌غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)، (غفاری، قلعه‌نویی و عمادی، ۱۳۹۳)، (صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲)، (کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱) و (آزموده، ۱۳۸۹) (Tennina and Dominick, 2015), (Riggio, 2002), (Malone, 2011), (Cunningham, 2007), (Hart, Wridt and Giusti, 2011), (Malone, 2006), (Woolcock, and Steele, 2008), (Nordström, 2009), (UNICEF, 2018)
دسترسی و دریافت خدمات اساسی	(بهاروند، ۱۳۹۳)، (کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱)، (آزموده، ۱۳۸۹)، (کربلائی حسینی‌غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)، (صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲) و (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳) (Riggio, 2002), (Nordström, 2009), (UNICEF, 2018), (Zhou, Fang and Mu, 2019), (Malone, 2011), (Tennina and Dominick, 2015), (Hart, Wridt and Giusti, 2011), (Malone, 2006), (City of Surrey), (Björklid, and Nordström, 2012)
مشارکت	(کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱)، (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲) و (صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲) (UNICEF, 2018), (Björklid and Nordström, 2012), (Riggio, 2002), (Zhou et al., 2019), (Tennina and Dominick, 2015), (Nordström, 2009), (Malone, 2011), (Hart et al., 2011), (Malone, 2006), (City of Surrey)
زندگی در محیط سالم و عاری از آلودگی	(صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲) و (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳) (Tennina and Dominick, 2015), (UNICEF, 2018), (Malone, 2011), (Cunningham, 2007), (Hart et al., 2011), (Malone, 2006), (Riggio, 2002)
عدالت	(UNICEF, 2018), (Zhou et al., 2019), (Malone, 2011), (Tennina and Dominick, 2015), (Hart et al., 2011), (Malone, 2006)
تعاملات اجتماعی و احساس تعلق	(صفوی‌مقدم و نوغانی‌دخت‌بهمنی، ۱۳۹۲)، (کیانی و اسماعیل‌زاده‌کواکی، ۱۳۹۱)، (جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲) و (بهاروند، ۱۳۹۳) (Nordström, 2009), (Tennina and Dominick, 2015), (Riggio, 2002), (Björklid, and Nordström, 2012), (Malone, 2011), (Cunningham, 2007), (Malone, 2006)
استقلال و تحرک	(بهاروند، ۱۳۹۳)

(Cunningham, 2007), (City of Surrey), (Woolcock, and Steele, 2008)	
(غفاری و همکاران، ۱۳۹۳) و (رجبی و حاجی قاسمی، ۱۳۹۲) (Nordström, 2009), (Björklid, and Nordström, 2012), (Malone, 2011), (City of Surrey)	وجود حمل و نقل عمومی مناسب و به خصوص وجود مسیرهای پیاده و دوچرخه مناسب
(آزموده، ۱۳۸۹) و (کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)	خوانایی (استفاده از علائم گرافیکی و بصری ساده و آشنا برای کودک- نورپردازی مناسب در شب)
(غفاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (صفوی مقدم و نوغانی دخت بهمنی، ۱۳۹۲)، (کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)، (کیانی و اسماعیل زاده کواکی، ۱۳۹۱)، (آزموده، ۱۳۸۹) و (رجبی و حاجی قاسمی، ۱۳۹۲) (Tennina and Dominick, 2015), (Björklid, and Nordström, 2012), (Nordström, 2009), (Malone, 2011), (Cunningham, 2007), (Hart et al., 2011), (Riggio, 2002)	وجود دسترسی مناسب به فضاهای سبز و طبیعی
(غفاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲) و (رجبی و حاجی قاسمی، ۱۳۹۲)	وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت های متنوع
(غفاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (کیانی و اسماعیل زاده کواکی، ۱۳۹۱)، (آزموده، ۱۳۸۹)، (کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)، (جوهری تیموری و همکاران، ۱۳۹۲) و (مردمی و ابراهیمی، ۱۳۹۲) (Zhou et al., 2019), (Malone, 2011), (Hart et al., 2011), (City of Surrey), (Woolcock and Steele, 2008), (UNICEF, 2018)	ایجاد و طراحی محیط های تفریح و سرگرمی برای کودکان: وجود مؤسسات و فضاهای مرتبط با کودک (خانه اسباب بازی- فرهنگسرای کودک و موزه کودک
(آزموده، ۱۳۸۹) و (کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲) (Malone, 2011), (Hart et al., 2011)	پیوند با تاریخ، فرهنگ و هویت جمعی: رویدادهایی هم چون شعرخوانی ها، پانتومی- ها، خیمه شب بازی ها و بازی های توأم با موسیقی
(آزموده، ۱۳۸۹) و (کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲)	جذابیت و تازگی: استفاده از رنگ ها و بافت های مختلف در خیابان ها- استفاده از هنرهای تجسمی
(کربلائی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲) و (آزموده، ۱۳۸۹) (Malone, 2011), (Tennina and Dominick, 2015), (Hart et al., 2011), (Malone, 2006)	توجه به کودکان معلول

با توجه به جداول فوق شاخص های مشترک استخراج پایدار شهری بدین شرح می باشند:
شدهی بین دو مبحث شهر دوستدار کودک و توسعهی

جدول ۳- شاخص های مشترک بین مبحث شهر دوستدار کودک و توسعهی پایدار. منبع: (نگارندگان)

شاخص های مشترک
مشارکت، تعاملات اجتماعی، ایمنی و امنیت، توجه به کودکان معلول، مدیریت و حکمروایی خوب، عدالت، حمل و نقل (حمل و نقل عمومی مناسب و به خصوص وجود مسیرهای پیاده و دوچرخه مناسب)، شاخص های فرهنگی، مسائل زیست محیطی (زندگی در محیط سالم و عاری از آلودگی)، فضاهای سبز و طبیعی و پارک ها، اوقات فراغت (وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت های متنوع، ایجاد و طراحی محیط های تفریح و سرگرمی برای کودکان)، دسترسی و دریافت خدمات اساسی (مسکن و شاخص های زیربنایی، بهداشت و درمان، امکانات آموزشی و ...)

همان‌طور که در جدول شاخص‌های مشترک آمد تعداد زیادی از شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری با شاخص‌های شهر دوستدار کودک هم‌پوشانی و اشتراک دارند. شاخص‌هایی که اگر به آن‌ها توجه شود و در شهرها محقق شوند کیفیت زندگی کل ساکنان به‌ویژه کودکان افزایش پیدا می‌کند. برخی از شاخص‌ها مانند خدمات اساسی گرچه ساده و ابتدایی به نظر می‌رسند اما کم‌توجهی به آن‌ها می‌تواند نتایج نامطلوبی را در پی داشته باشد. اولویت قرار دادن این شاخص‌ها توسط مدیریت شهری گام مهمی در جهت دستیابی به شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری باشد.

نتیجه‌گیری

شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری دو موضوع مهم و حیاتی در عصر حاضر می‌باشند که در دهه‌های اخیر مورد اقبال پژوهشگران و سازمان‌های مرتبط با شهر و شهرسازی قرار گرفته‌اند. دستیابی به توسعه‌ی پایدار شهری مستلزم توجه به کودکان و شهر دوستدار کودک است. همچنین توسعه‌ی پایدار شهری محقق نمی‌شود مگر با در نظر گرفتن کودکان به‌عنوان یکی از گروه‌های هدف اصلی و مهم توسعه. بنابراین توسعه‌ی پایدار شهری و شهر دوستدار کودک لازم و ملزوم یکدیگر می‌باشند به‌طوری که غفلت از هر کدام از این دو مبحث می‌تواند صدمات زیادی را بر دیگری وارد آورد و بر تحقق آن تأثیر سو بگذارد و به نوعی می‌توان گفت: شهرهای پایدار شهرهای دوستدار کودک می‌باشند زیرا به زندگی حال و آینده‌ی کودکان که قشر حساس و مهم جامعه محسوب می‌شوند، اندیشیده می‌شود و با تحقق معیارهای شهرهای دوستدار کودک می‌توان به تحقق نیازها و خواسته‌های کودکان جامعه‌ی عمل پوشاند.

همان‌طور که در این پژوهش آمد، شاخص‌های مشترک بین مبحث شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شاخص‌های مشارکت، تعاملات اجتماعی، ایمنی

و امنیت، توجه به کودکان معلول، مدیریت و حکم‌روایی خوب، عدالت، حمل‌ونقل (حمل‌ونقل عمومی مناسب و به‌خصوص وجود مسیرهای پیاده و دوچرخه مناسب)، شاخص‌های فرهنگی، مسائل زیست‌محیطی (زندگی در محیط سالم و عاری از آلودگی)، فضاهای سبز و طبیعی و پارک‌ها، اوقات فراغت (وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت‌های متنوع، ایجاد و طراحی محیط‌های تفریح و سرگرمی برای کودکان)، دسترسی و دریافت خدمات اساسی (مسکن و شاخص‌های زیربنایی، بهداشت و درمان، امکانات آموزشی و ...) هستند. شاخص‌هایی که اگر در اولویت مدیریت شهری قرار گیرند، دستیابی به شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار شهری تسهیل و تسریع می‌گردد. توجه به شاخص‌های مشترک بین شهر دوستدار کودک و توسعه‌ی پایدار می‌تواند گامی مؤثر در جهت افزایش کیفیت زندگی تمامی ساکنان شهر و به‌خصوص کودکان که آینده‌سازان شهرها و کشورها می‌باشند باشد. در پایان به این مطلب مهم اشاره می‌گردد که ضمیر پاک کودکان هم‌چون نهال نحیفی است که اگر در بستر مناسب رشد پیدا کند به درخت تنومندی تبدیل خواهد شد که در طوفان حوادث تاب آورده و از گزند آسیب‌ها در امان خواهد بود. شهر نیز هم‌چون بستری است که کودکان اوقات زیادی را در آن سپری می‌کنند و مناسب بودن یا نبودن این بستر نقش مهمی را در حیات اجتماعی، رشد شخصیت و کیفیت زندگی کودکان بازی می‌کند. می‌بایست برای آینده‌ی کودکان از زمان حال بهره جست و به نیازهای خواسته‌هایشان توجه کرد و به آن‌ها به‌عنوان عضوی مهم از جامعه نگاه کرد. آینده‌ی پایدار ثمره‌ی توجه به توسعه‌ی پایدار است؛ توسعه‌ای که در آن کودکان نادیده گرفته نمی‌شود و دارای جایگاهی مشخص در تصمیم‌گیری‌های مدیریت شهری هستند.

منابع

- ارجمندسیاه‌پوش، اسحق (۱۳۹۴)، ارزیابی متغیرهای وضعیت توسعه پایدار شهری در شهر اندیمشک و ارائه مدل متناسب، *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، سال هشتم، شماره اول، ۸۳-۶۷.
- اردلان، مریم (۱۳۸۷)، مترو و شهر پایدار، *جستارهای شهرسازی*، شماره ۲۶ و ۲۷، ۷۸-۷۰.
- امانپور، سعید؛ مرادی‌مفرد، سمیرا؛ حسین‌زاده، اکبر (۱۳۹۸)، نقش آرام‌سازی ترافیک در برنامه‌ریزی شهرهای دوستدار- کودک و انسان محور (مورد مطالعه: زنجان)، *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسان*، دوره ۱۴، شماره ۱ (پیاپی ۴۶)، ۱۴۶-۱۲۹.
- آزموده، مریم (۱۳۸۹)، *کودک و جایگاه مؤثر او در طراحی منظر شهری*، همایش ملی منظر شهری، تهران: پژوهشکده فرهنگ و هنر جهاد دانشگاهی.
- بدیعی، لیدا؛ عزت‌پناه، بختیار؛ سلطانی، علیرضا (۱۳۹۸)، تبیین و تحلیل توسعه پایدار شهری با تأکید بر مؤلفه‌های محیطی (مطالعه موردی: شهر سنندج)، *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، سال دهم، شماره پیاپی ۳۶، ۸۶-۷۵.
- برزگر، صادق؛ بخشی، امیر؛ حیدری، محمدتقی (۱۳۹۸)، تبیین پایداری اجتماعی- اقتصادی در شهرهای کوچک با رویکرد توسعه پایدار (نمونه: شهرهای کوچک شمال ایران)، *فصلنامه مجلس و راهبرد*، سال بیست و ششم، شماره ۹۷، ۳۸-۵.
- بهاروند، شکوفه (۱۳۹۳)، بررسی و بازبینی مفهوم شهر دوستدار کودک از مشارکت‌سازی کودکان تا استانداردهای طراحی؛ با ارائه راهکارهای اجرایی و راهبردی، *مدیریت شهری*، دوره ۱۳، شماره ۳۴، ۳۲۲-۲۹۷.
- پرهیزکار، اکبر؛ فیروزبخت، علی (۱۳۹۰)، چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری، *جغرافیای سرزمین*، سال هشتم، شماره ۳۲، ۶۶-۴۳.
- پریزادی، طاهر؛ بیگدلی، لیلا (۱۳۹۷)، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه پایدار شهر جدید اندیشه، شهر پایدار، دوره ۱، شماره ۱، ۷۵-۵۷.
- پورجعفر، محمدرضا؛ خدائی، زهرا؛ پورخیری، علی (۱۳۹۰)، رهیافتی تحلیلی در شناخت مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و بارزهای توسعه پایدار شهری، *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، سال سوم، شماره سوم، ۳۶-۲۵.
- توانا، مصطفی؛ نوریان، فرشاد (۱۳۹۶)، سنجش پایداری اجتماعی در محلات پراکنده رو (مطالعه موردی: محله شادآباد تهران)، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، دوره ۴۹، شماره ۴، ۹۰۰-۸۸۵.
- تیموری، ایرج؛ فرهودی، رحمت‌الله؛ رهنمائی، محمدتقی؛ قرخلو، مهدی (۱۳۹۱)، ارزیابی پایداری اجتماعی با استفاده از منطق فازی (مطالعه موردی: شهر تهران)، *جغرافیا*، سال دهم، شماره ۳۵، ۳۹-۱۹.
- جوهری تیموری، الناز؛ ثقه‌الاسلامی، عمیدالاسلام؛ علیپور، حامد (۱۳۹۲)، *بررسی راهکارهای تأمین نیازهای کودکان در عرصه‌ی عمومی محله با تأکید بر ارتقاء پایداری اجتماعی*، همایش ملی معماری، شهرسازی و توسعه پایدار با محوریت از معماری بومی تا شهر پایدار، مشهد: موسسه آموزش عالی خاوران.
- حبیبی، سیدمحسن؛ عزتیان، شهره؛ محقق‌نسب، عنایت‌الله (۱۳۹۷)، آموزه‌های مشارکت کودکان در فرایند طراحی فضای شهری دوستدار کودک مطالعه موردی: شهر سده لنجان، *مطالعات شهری*، شماره بیست و نهم، ۱۲۰-۱۱۱.
- دریسکل، دیوید (۱۳۸۷)، *ایجاد شهرهای بهتر با کودکان و نوجوانان*، ترجمه (مهرنوش توکلی و نوید سعیدی‌رضوانی)، تهران: دیباچه.
- رازدشت، عبدالله؛ یغفوری، حسین؛ ملکی، آفرین (۱۳۹۱)، مقایسه شاخص‌های پایداری شهر کوچک دهدشت با متوسط نظام شهری کشور با تأکید بر توسعه پایدار شهری، *آمایش محیط*، شماره ۱۸، ۱۴۴-۱۲۵.
- رجبی، ژیلدا؛ حاجی‌قاسمی، فرزانه (۱۳۹۲)، منظر شهری دوستدار کودک رویکرد منظرین در محیط شهر، منظر، شماره ۲۵، ۲۳-۲۰.
- رفیعیان، مجتبی؛ نقوایی، علی‌اکبر؛ وحدانی، حسن (۱۳۸۸)، *ظرفیت‌سنجی توسعه‌ی محله‌ای در فرایند توسعه‌ی پایدار شهری*، صّفه، دوره ۱۹، شماره ۴۹، ۱۰۴-۹۳.

- رهنمایی، محمدتقی؛ پورموسی، سیدموسی (۱۳۸۵)، بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلان شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۷، ۱۹۳-۱۷۷.
- زیاری، کرامت‌الله (۱۳۸۰)، توسعه پایدار و مسئولیت برنامه‌ریزان شهری در قرن بیست و یکم، دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تهران)، دوره ۴۸، شماره ۱۶۰، ۳۸۵-۳۷۱.
- سرائی، محمدحسین؛ حج‌فروش، شهاب‌الدین (۱۳۹۸)، ظرفیت‌های محله‌ای زمینه‌ساز توسعه پایدار شهری: همبودگی معرف‌های فقر و فضای جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر یزد)، برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، سال چهارم، شماره ۲ (سری جدید)، پیاپی ۱۴، ۳۵-۵۰.
- شهری‌زاده، صدف؛ مؤیدفر، سعیده (۱۳۹۶)، برنامه‌ریزی راهبردی شهر دوستدار کودک با تأکید بر خلاقیت کودکان (نمونه موردی: شهر یزد)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال هشتم، شماره بیست و هشتم، ۱۷۰-۱۴۹.
- شیعه، اسماعیل (۱۳۸۵)، آماده‌سازی شهر برای کودکان نمونه مورد بررسی: تهران، تهران: نشر شهر
- صالحی، مریم؛ موسی‌زاده، حسین؛ خداداد، مهدی؛ اسمعیلی، فضل‌اله (۱۳۹۶)، سطح‌بندی مناطق کلانشهر تهران از لحاظ شاخص‌های توسعه پایدار با استفاده از تحلیل عاملی و خوشه‌ای، معماری و شهرسازی پایدار، سال پنجم، شماره اول، ۹۰-۷۵.
- صفوی‌مقدم، سیده‌مریم؛ نوغانی‌دخت‌بهمنی، محسن (۱۳۹۲)، شهر دوستدار کودک و احساس شادی کودکان در شهر مشهد، پنجمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- عامری‌سیاهویی، حمیدرضا؛ رستم‌گورانی، ابراهیم؛ بیرانوندزاده، مریم (۱۳۸۹)، سکونتگاه‌های غیر رسمی، امنیت و توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی شهر بندرعباس)، مطالعات/امنیت/اجتماعی، شماره ۲۴، ۶۰-۳۷.
- غفاری، علی؛ قلعه‌نویی، محمود؛ عمادی، خشایار (۱۳۹۳)، شهر دوستدار کودک، ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران (مطالعه موردی: شهرک سپاهان شهر و محله جوباره اصفهان)، هویت شهر، شماره هجدهم، سال هشتم، ۳۸-۲۷.
- فیروزبخت، علی؛ پرهیزکار، اکبر؛ ربیعی‌فر، ولی‌ا... (۱۳۹۱)، راهبردهای ساختار زیست‌محیطی شهر با رویکرد توسعه‌ی پایدار شهری (مطالعه‌ی موردی: شهر کرج)، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، شماره ۸۰، ۲۳۹-۲۱۳.
- قرخلو، مهدی؛ حسینی، سیده‌ادی (۱۳۸۵)، شاخص‌های توسعه‌ی پایدار شهری، جغرافیا و توسعه‌ی ناحیه‌ای، شماره هشتم، ۱۷۷-۱۵۷.
- قرخلو، مهدی؛ عبدی‌یونگی‌کند، ناصح؛ زنگنه‌شهرکی، سعید (۱۳۸۸)، تحلیل سطح پایداری شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد: شهر سنندج)، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، شماره ۶۹، ۱۶-۱.
- کاشانی‌جو، خشایار؛ هرزندی، سارا؛ فتح‌العلومی، ایل‌ناز (۱۳۹۲)، بررسی معیارهای طراحی مطلوب فضای شهری برای کودکان، نمونه موردی: محله نظامیه تهران، معماری و شهرسازی آرمان شهر، دوره ۵، شماره ۲۴۹، ۲۳۹-۱۱.
- کاظمی‌محمدی، سیدمهدی-موسی (۱۳۸۰)، توسعه شهری پایدار: مفاهیم و دیدگاه‌ها، تحقیقات جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۳ (پیاپی ۶۲)، ۱۱۳-۹۴.
- کربلانی‌حسینی‌غیاثوند، ابوالفضل؛ سهیلی، جمال‌الدین (۱۳۹۲)، بررسی ویژگی‌های شهر دوست‌داشتنی از نگاه کودکان مطالعه موردی منطقه دو قزوین، مطالعات شهری، شماره نهم، ۶۸-۵۹.
- کیانی، اکبر؛ اسماعیل‌زاده‌کواکی، علی (۱۳۹۱)، تحلیل و برنامه‌ریزی «شهر دوستدار کودک (CFC)» از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: قوچان)، باغ نظر، شماره بیستم، سال نهم، ۶۲-۵۱.
- لقایی، حسنعلی؛ تیتکانلو، محمدزاده (۱۳۷۸)، مقدمه‌ای بر مفهوم توسعه شهری پایدار و نقش برنامه‌ریزی شهری، هنرهای زیبا، شماره ۶، ۴۳-۳۲.
- مافی، عزت‌الله؛ داوری‌نژادمقدم، مسعود (۱۳۹۱)، شناخت ابعاد پایداری و ارتقاء آن به منظور دستیابی به توسعه پایدار شهری، دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار و عمران شهری، اصفهان، مؤسسه آموزش عالی دانش پژوهان.

- مبهوت، محمدرضا؛ یونسی، زهرا؛ حسینی، محمد (۱۳۹۳)، شهر ایده‌آل کودکان ایرانی نمونه موردی شهر مشهد مقدس، اولین همایش ملی در جستجوی شهر فردا واکاوی مفاهیم و مصادیق در شهر اسلامی-ایرانی، تهران.
- محمودی‌نژاد، هادی (۱۳۸۵)، توسعه پایدار شهری متغیرهای درونی و متاثرهای بیرونی کنکاشی در رابطه با توسعه پایدار، *عمران، معماری و شهرسازی*، شماره ۳۵، ۱۵-۱۰.
- مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط‌زیست (۱۳۹۱)، *توسعه پایدار*، انتشارات روابط عمومی شرکت ملی پالایش و پخش، چاپ اول.
- مردمی، کریم؛ ابراهیمی، سیما (۱۳۹۲)، بازی‌انگیزی، راهبرد طراحی محیط‌های یادگیری، *انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران*، شماره ۵، ۱۲۰-۱۰.
- مشارزاده‌مهرابی، زهرا؛ صبری، سینا؛ صبری، سهیل (۱۳۸۸)، مقایسه تطبیقی نظریات در مورد پارک‌های اداری و توسعه پایدار شهری، *هویت شهر*، سال سوم، شماره ۵، ۱۲۲-۱۱۱.
- ملکی، سعید (۱۳۸۲)، *شهر پایدار و توسعه پایدار شهری*، مسکن و انقلاب، شماره ۱۰۲، ۵۳-۳۴.
- موسوی، میرنجم؛ قنبری، حکیمه؛ اسماعیل‌زاده، خالد (۱۳۹۱)، تحلیل فضایی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه‌ی پایدار شهری مورد: شهرهای استان آذربایجان غرب، *جغرافیا و توسعه*، شماره ۲۷، ۱۸-۱.
- نجفی، مسعود؛ دویران، اسماعیل؛ نورعلی‌شاهی، جمشید (۱۳۹۶)، اصول طراحی زمین بازی کودکان بر اساس تصورات کودکانه نمونه موردی: منطقه‌های پارک یک شهر زنجان، *معماری سبز*، سال سوم، شماره شش، ۵۵-۴۵.
- نظم‌فر، حسین؛ پیروزی، کریم (۱۳۸۸)، *راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار شهری*، همایش ملی انسان، محیط‌زیست و توسعه پایدار، همدان: دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان.
- نوریان، فرشاد؛ عبداللهی‌ثابت، محمدمهدی (۱۳۹۷)، تبیین معیارها و شاخص‌های پایداری در محله مسکونی، *شهرنگار*، سال نهم، شماره ۵۰، ۶۳-۴۹.

References

- Björklid, Pia & Nordström, Maria (2012), Child-friendly cities– sustainable cities, *Early Childhood Matters*, 44-47.
- City of Surrey. *Creating A Child and Youth Friendly City: What Does It Mean?* <https://www.surrey.ca/files/Child%20and%20Youth%20Friendly%20Background%20Report.pdf>
- Cunningham, Bill. (2007), *Principles of Child Friendly Housing*, Portl and Courtyard Housing Competition.
- Hart, Roger. Wridt, Pamela & Giusti, Dora. (2011), *The Child Friendly Community Assessment Tools: A Facilitator's Guide to the Local Assessment of Children's Rights*, The Innocenti Research Centre of UNICEF and Childwatch International.
- Malone, K. (2011), *Child Friendly Kazakhstan: Designing and implementing a national child friendly cities recognition and accreditation program*, Research report, University of Western Sydney, Sydney.
- Malone, K. (2006), *Building a Child Friendly Community*, Children's Research Workshops Pilot Study Report, City of Bendigo, Bendigo.
- Nordström, Maria. (2009), Children's Views on Child-friendly Environments in Different Geographical, *Cultural and Social Neighbourhoods*, 47 (3): 514-528. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0042098009349771>
- Riggio, E. (2002), Child friendly cities, Good governance in the best interests of the child, *Journal of Environment&Urbanization*, 14 (2): 45-58.
- Tennina, Daniela & Dominick, Danielle (2015), *A Building Block Towards Child Friendly Cities Resource Guide for Educators*, UNICEF Canada, Global Classroom Programme.

- UNICEF. (2001), *Partnerships to Create Child-Friendly Cities: Programming for Child Rights with Local Authorities*, New York: UNICEF/IULA.
- UNICEF. (2018), *For Every Child, A Child-Friendly City*.
- Woolcock, Geoff & Steele, Wendy. (2008), *Child-friendly Community Indicators—A Literature Review*, Based on a report prepared by Urban Research Program For the NSW Commission for Children & Young People, Griffith University, Nathan Campus.
- Zhou, Meiduo., Fang, Hongli & Mu, Huan. (2019), Is the City Friendly to Children? — Construction of Urban Child Friendly Degree Evaluation System and Application Based on M City, *5th International Conference on Social Science and Higher Education (ICSSHE 19)*, 654-658. <https://download.atlantispress.com/proceedings/icsshe-19/125915789>